

EKONOMSKI UČINCI RIJEČKE LUKE

Izvršni sažetak

Autori:

prof. dr. sc. Đula Borozan, Ekonomski fakultet u Osijeku
prof. dr. sc. Davor Dujak, Ekonomski fakultet u Osijeku
prof. dr. sc. Dubravka Pekanov, Ekonomski fakultet u Osijeku
prof. dr. sc. Borna Debelić, Pomorski fakultet Rijeka
prof. dr. sc. Ana Perić Hadžić, Pomorski fakultet Rijeka

Osijek i Rijeka, ožujak 2025.

UVOD

- ✓ **najveća hrvatska teretna morska luka**
- ✓ **od osobitog (međunarodnog) gospodarskog interesa za Republiku Hrvatsku**
- ✓ **s višestoljetnom tradicijom**
- ✓ **osnovna luka TEN-T mreže na tri prometna koridora**
- ✓ **generira pozitivne ekonomske učinke duž cijelog ekonomskog lanca**

Riječka luka ima iznimno važnu ulogu u hrvatskom gospodarstvu, ali i u širem regionalnom razvoju. Kao **najveća teretna morska luka** u Hrvatskoj, predstavlja ključno čvorište za međunarodnu trgovinu i povezanost s globalnim tržištima. Službeno kategorizirana kao luka od osobitog (međunarodnog) gospodarskog interesa za Republiku Hrvatsku, njezin doprinos nacionalnom gospodarstvu ogleda se u trgovinskoj razmjeni, privlačenju investicija i otvaranju novih radnih mjesta. Utjecaj riječke luke proteže se i izvan pomorskog sektora, jer njezin razvoj izaziva pozitivne učinke duž cijelog ekonomskog (dobavnog) lanca, potičući rast sektora poput transporta, logistike, trgovine i drugih povezanih industrija.

Ciljevi studije. Studija pod nazivom „**Ekonomske učinke riječke luke**“ kvantificira ekonomske učinke koje aktivnosti riječke luke ostvaruju na gospodarstvo Republike Hrvatske, ali i na Primorsko-goransku županiju. Osim analize učinaka ostvarenih u godinama 2022. i 2023., studija nudi dugoročne projekcije ekonomskih učinaka, do 2040. godine, temeljene na tri razvojna scenarija: osnovnom, optimističnom i pesimističnom.

Metodološka podloga. Analiza se temelji na višeslojnom metodološkom okviru koji spaja podatke iz financijskih izvještaja koncesionara riječke luke s Eurostatovim podacima iz input-output tablica. Primjenom multiplikatora tipa 1 i tipa 2, procjenjuju se neposredni učinci (izravna lučka aktivnost), posredni učinci (učinci na dobavljače i povezane industrije), inducirani učinci (potrošnja dohotka zaposlenih) te ukupni ekonomski učinci riječke luke. Poseban naglasak stavljen je na ključne ekonomske pokazatelje – vrijednost proizvodnje (output), bruto dodanu vrijednost, dohodak i zaposlenost na nacionalnoj razini, te bruto dodanu vrijednost i zaposlenost na razini Primorsko-goranske županije. Pri izradi scenarija uzeti su u obzir očekivana ulaganja u modernizaciju i proširenje riječke luke, kao i tehnološki napredak te promjene u globalnom tržišnom okruženju.

KLJUČNI REZULTATI

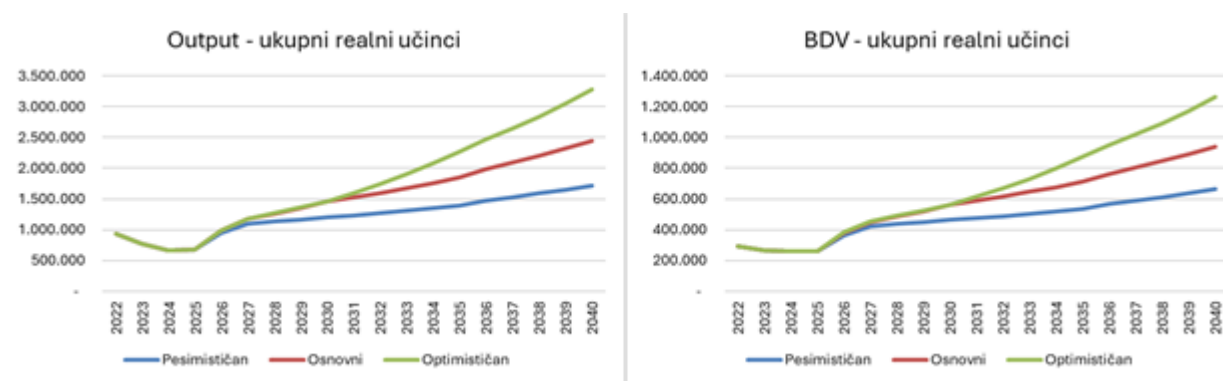

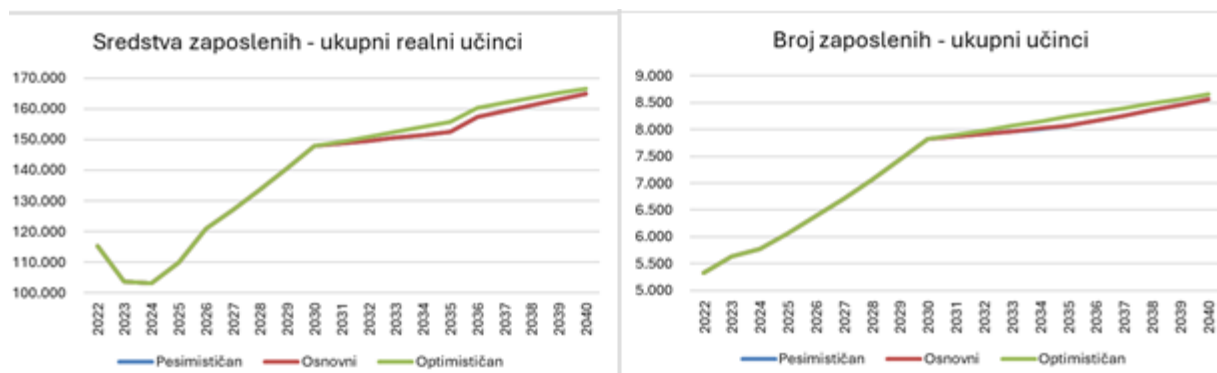
- ✓ povećanje kapaciteta i prometa
- ✓ značajni pozitivni ekonomski učinci
- ✓ otvaranje novih radnih mjesta i jačanje zapošljavanja

Rezultati za 2022. i 2023. godinu. Rezultati pokazuju da riječka luka generira značajnu vrijednost proizvodnje, dodane vrijednosti i dohotka u hrvatskom i županijskom gospodarstvu. Iako su se financijski pokazatelji smanjili zbog posljedica Covid-19 pandemije, riječka luka zadržava snažan multiplikativni učinak na gospodarstvo, posebno u segmentu zaposlenosti. U 2023. godini lučka djelatnost generirala je na nacionalnoj razini sveukupno 5.635 radnih mjesta; od toga je 2.550 radnih mjesta bilo izravno povezano s njom, 1.413 s posrednim djelatnostima, a 1.672 radnih mjesta stvoreno je inducirano, putem učinka osobne potrošnje i drugih sekundarnih utjecaja.

RAZVOJNI SCENARIJI

Analiza prošlih tendencija, sadašnjeg stanja te procjene prometnog i infrastrukturnog razvoja same riječke luke i prateće infrastrukture u lučkom području, kao i u Primorsko-goranskoj županiji i na razini Republike Hrvatske, čini temelj za razradu tri razvojna scenarija – osnovnog, optimističnog i pesimističnog. Za svaki od ovih scenarija projicirani su neposredni, posredni i inducirani učinci, kao i ukupni učinci na gospodarstvo Republike Hrvatske i Primorsko-goranske županije **do 2040. godine**. Ukupni učinci na nacionalnoj razini prikazani su sljedećim grafikonima:

OSNOVNI SCENARIJ. Predviđa umjeren, ali stalan rast lučkog prometa i realizaciju već planiranih infrastrukturnih ulaganja. Luka u ovom scenariju do 2040. postupno povećava kapacitete i promet te učvršćuje svoju poziciju u međunarodnoj trgovini. Ekonomski učinci su značajni – nacionalna razina bilježi snažan rast outputa, bruto dodane vrijednost i zaposlenosti. Ukupna realna vrijednost proizvodnje povezana s radom luke porasla bi s oko 0,67 milijardi € u 2025. na približno 2,44 milijarde € u 2040., dok bi bruto dodana vrijednost dosegla oko 940 milijuna € godišnje. Očekuje se generiranje oko 2.500 novih radnih mjesta do 2040., što je rast od preko 40 %. Riječka luka bi se tako potvrdila kao strateški nacionalni infrastrukturni čvor te bi znatan dio međunarodne trgovine regije usmjeravala preko hrvatskog teritorija (smanjujući preusmjeravanje tereta na konkurentne luke).

OPTIMISTIČNI SCENARIJ. Pretpostavlja ubrzan razvoj – ključni infrastrukturni projekti dovršavaju se ranije od planiranog (npr. dvokolosijska nizinska pruga Zagreb–Rijeka već do 2032. godine), kapaciteti luke se dodatno šire, logistički procesi digitaliziraju, a globalna potražnja za uslugama luke raste. Nakon 2032. promet luke raste osjetno brže nego u osnovnom scenariju, uz povećano preusmjeravanje tereta kroz Rijeku zahvaljujući uklonjenim uskim grlima. Do 2040. Rijeka u ovom scenariju prerasta u istinsko logističko središte regije, privlačeći nove brodarske linije i služeći kao glavni *gateway* za središnju i jugoistočnu Europu. Ukupan ekonomski učinak još je snažniji nego u osnovnom slučaju – realna bruto dodana vrijednost doseže oko 1,26 milijardi € godišnje do 2040. Realizacija optimističnog scenarija rezultira i većim multiplicirajućim efektima: do 2040. procjenjuje se 3,28 milijarde € ukupne vrijednosti proizvodnje vezane uz luku, uz nešto veći broj novootvorenih radnih mjesta (~8.650 zaposlenih ukupno). Međunarodna konkurentnost riječke luke znatno je povećana - luka nadmašuje ostale sjevernojadranske luke po učinkovitosti i obujmu pretovara, što jača ulogu Hrvatske u europskim logističkim tokovima.

PESIMISTIČNI SCENARIJ. Prikazuje ishod u kojem se ostvaruju negativni rizici – kašnjenja ili neuspjela ulaganja u infrastrukturu (primjerice, do 2035. pruga nije dovršena, a puna modernizacija odgađa se prema 2040-ima), spora digitalizacija i organizacijske reforme, te nepovoljni globalni trendovi (stagnacija trgovine, geopolitičke nestabilnosti). U takvim uvjetima riječka luka ne uspijeva iskoristiti svoj puni potencijal. Promet raste sporije, a dio

tereta preuzimaju konkurentne luke u okruženju. Ekonomski učinci ostaju pozitivni, ali znatno skromniji: do 2040. realna vrijednost proizvodnje povezana s lukom narasla bi tek na oko 1,72 milijarde €, a bruto dodana vrijednost na približno 662 milijuna € godišnje – osjetno manje nego u ostalim scenarijima (tek oko polovice optimistične varijante). Većina novostvorenih radnih mjesta u ovom scenariju vezana je uz izravne lučke djelatnosti, dok su posredni i inducirani učinci vrlo ograničeni zbog slabe potražnje i multiplikatora. Ukupan broj zaposlenih raste znatno sporije te doseže oko 8.500 do 2040., što je manje od drugih scenarija, uz slabiji utjecaj na ostatak gospodarstva. Riječka luka u pesimističnom scenariju i dalje ostaje važan regionalni akter, pružajući PGŽ-u određenu stabilnu osnovu ekonomske aktivnosti i zapošljavanja, no njen doprinos nacionalnom gospodarstvu tada je neiskorišten u punoj mjeri. Ovaj scenarij jasno ilustrira cijenu odgode ulaganja – propuštaju se značajne ekonomske prilike, a konkurentnost luke i zemlje na međunarodnom tržištu trpi zbog nedostatne modernizacije.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

- ✓ ključni generator ekonomskog rasta
- ✓ potencijal snažnog ubrzanja rasta i ekoloških koristi pod pretpostavkom realizacije planiranih investicija u željezničku infrastrukturu
- ✓ visoka potencijalna isplativost infrastrukturnih ulaganja
- ✓ strateški nacionalni prometno-logistički čvor
- ✓ potencijalno jedno od vodećih logističkih središta Sredozemlja

Iako se rezultati studije temelje na prosječnim vrijednostima, očekivanjima i modeliranim pretpostavkama – što u današnjem globalno nestabilnom, turbulentnom i neizvjesnom ekonomskom okruženju nosi ogromne izazove – oni ipak jasno potvrđuju da riječka luka već sada ima ulogu snažnog pokretača ekonomskog rasta na nacionalnoj i regionalnoj razini. Uz pravovremenu i učinkovitu realizaciju planiranih infrastrukturnih ulaganja, taj će se doprinos značajno povećati u godinama koje dolaze.

Prema osnovnom scenariju, koji pretpostavlja realizaciju trenutno planiranih projekata, ukupni ekonomski učinak luke do sredine sljedećeg desetljeća gotovo će se višestruko povećati. Time se riječka luka pozicionira kao jedan od ključnih generatora rasta hrvatskog gospodarstva. Takav razvojni trend snažno sugerira da su ulaganja u riječku luku isplativa – ne samo u smislu povrata, već i kroz šire multiplikativne učinke na gospodarstvo. Suprotno tome, kašnjenja ili neostvarenje ključnih projekata mogla bi ograničiti potencijal rasta, svodeći ukupne učinke luke na razinu bližu pesimističnom scenariju – s bitno manjim doprinosom nacionalnom razvoju i konkurentnosti.

Stoga studija upućuje na nekoliko smjernica za ekonomske politike i upravljanje lukom:

- **Nastavak infrastrukturnih ulaganja.** Potrebno je nastaviti i ubrzati ulaganja u prometnu infrastrukturu koja povezuje Rijeku s ostatkom Hrvatske i srednjoeuropskim tržištima, prvenstveno u modernizaciju željezničke mreže. Dovršetkom ključnih projekata poput dvokolosiječne (nizinske) pruge visoke učinkovitosti „Državna granica – Botovo – Zagreb — Rijeka“ uklonit će se logistička uska grla te omogućiti rast prometa i učinaka luke u skladu s optimističnim scenarijem. Snažnija željeznička povezanost i kapacitet bržeg prijevoza tereta ojačat će konkurentski položaj riječke luke u odnosu na druge sjevernojadranske luke te povećati konkurentsku snagu i transportno-logističke performanse predmetnih TEN-T koridora kojima pripada riječka luka.
- **Povećanje kapaciteta i modernizacija luke.** Paralelno s vanjskom infrastrukturom, treba nastaviti proširivanje lučkih kapaciteta (npr. novi terminali, skladišni prostori) te modernizaciju terminala i digitalizaciju lučkih i logističkih procesa. Modernizacija prekrcajnih tehnologija, bolje upravljanje intermodalnošću i multimodalnošću i uvođenje naprednih IKT sustava stvara preduvjete za povećanje učinkovitosti luke i smanjenje troškova, što neposredno doprinosi većoj dodanoj vrijednosti i atraktivnosti luke za nove korisnike.
- **Diversifikacija regionalnog gospodarstva.** Iako luka predstavlja okosnicu ekonomije Primorsko-goranske županije, preporuča se poticati razvoj komplementarnih industrija u okruženju luke i šire u regiji. Jačanjem sektora koji imaju sinergiju s lučkom djelatnošću (poput logističkih centara, prerade i distribucije robe, brodogradnje, turističko-uslužnih djelatnosti vezanih uz lučki promet) maksimizira se multiplikativni efekt koji luka generira. Time bi se stvorile dodatne prilike za zapošljavanje i inovacije, a ujedno smanjili rizici pretjerane ovisnosti županije o jednoj djelatnosti.
- **Kontinuitet integracije u razvojne strategije.** Rezultate ove studije trebalo bi integrirati u javne politike i strateške planove razvoja luke. Politička podrška investicijama i učinkovito upravljanje ključni su za pretvaranje predviđenog potencijala luke u stvarnost. Pritom treba voditi računa i o društvenim i okolišnim aspektima - osigurati održivost razvoja, zaštitu okoliša te podršku lokalne zajednice.

DUGOROČNI ZNAČAJ RIJEČKE LUKE – ZAKLJUČNO.

Riječka luka dugoročno se ističe kao strateško gospodarsko uporište Hrvatske. Njezin razvoj ne znači samo povećanje lučkog prometa, već i širu transformaciju gospodarstva kroz poticanje investicija, otvaranje novih radnih mjesta i jačanje međunarodne i regionalne trgovine i transporta. Kao glavna hrvatska luka u sastavu TEN-T mreže europskih prometnih koridora, riječka luka ima potencijal postati vodeće logističko središte ovog dijela Europe, integrirajući hrvatsko gospodarstvo u globalne lance vrijednosti. Takav status donio bi trajne prednosti – od povećanog izvoza i uvoza te većih fiskalnih prihoda, do prijenosa znanja i tehnologije u povezane sektore.